

Dünya değişiyor, ya tütün endüstrisi?

Efza Evrengil • Tütün Kontrolü Sempozyumu, Çeşme İzmir • 15-17 Kasım 2012

Sunu planı

- Tekelleşme ve sermaye ilişkilerinde konum
- TE nasıl bir düzenleme istiyor?
- TE'yi doğrudan hedefleyen politikalar neden gerekli: bir örnek

MENTHOL

Dünya tütün endüstrisi oligopoldür.

- 3-4 şirket (hem alıcı, hem satıcı)
- Giriş engelleri
- Fiyat belirleme gücü
- Uzun süreli aşırı yüksek kâr hadleri

Oligopol yapının oluşumu

Tekelleşme: Finans sektörünün büyümesi sayesinde yayılma, küçük ve orta ölçekli tütün şirketlerini ve devlet tekellerini ele geçirme

Otuz yıl önce → Yüzlerce tütün ürünü imal eden ulusal karakterli şirketin içinde yer aldığı bir dünya piyasası

Bugün → Her on sigaradan sekizini üreten beş dev şirket ellerine geçirmiştir. Bunlardan biri ulusal (Çin Ulusal Tütün Şirketi) diğer dördü ulusötesi tütün şirkettir: **PMI, BAT, JTI, IT.**

Tütün endüstrisinde büyük çaplı birleşme ve satın almalar 2000'li yıllarda olmuştur

Satılan

Rothmans (1999)

Ente Tabacchi Italiani (İtalya 2003-4)

Skandinavisk Tobaks'ın sigara bölümü (2008)

Tekel'in sigara bölümü (Türkiye, 2008)

Bentoel (Endonezya, 2009)

Tobaccor (Afrika, 2001)

Reemstma (2004)

Commonwealth Brands (ABD, 2006)

Altadis (2008)

Ligett Ducat (önce Gallaher, 2000)

Austria Tabac (önce Gallaher, 2003)

Gallaher (2007)

RJ Reynolds'ın uluslararası bölümü (2001)

Brown & Williamson (ABD, 2004)

Altria'dan kopma: PMI (2008)

Sampoerna (Endonezya, 2006)

Rothmans, Benson & Hedges (Kanada, 2008)

Lakson (Pakistan, 2008)

Kaynak: Physicians for a Smokefree Canada, 2009.

Ele geçiren

British American Tobacco

Imperial Tobacco

Japan Tobacco

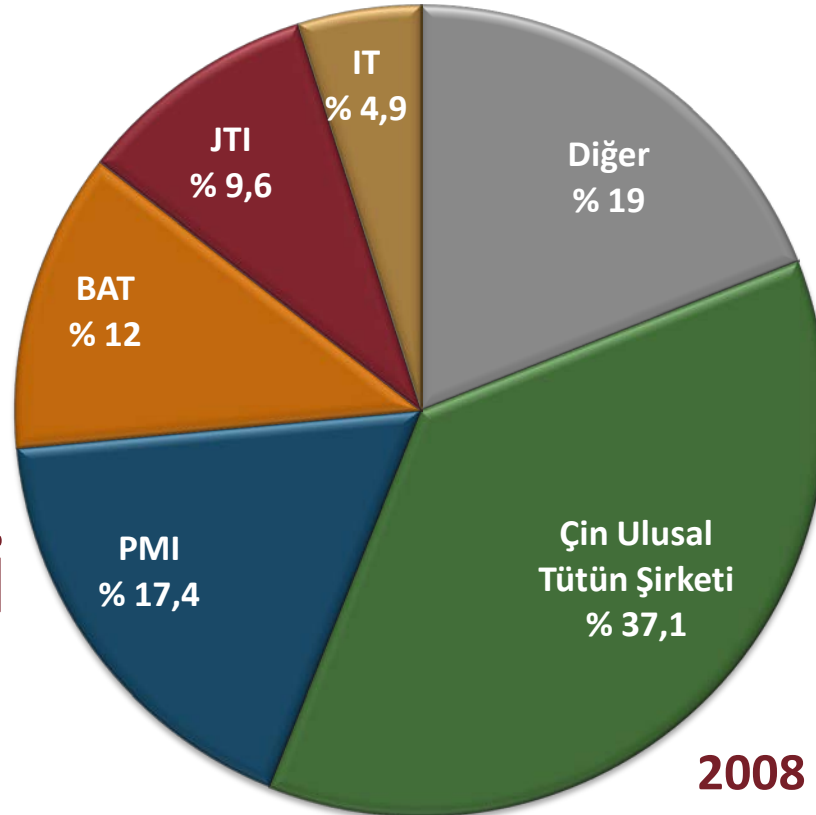
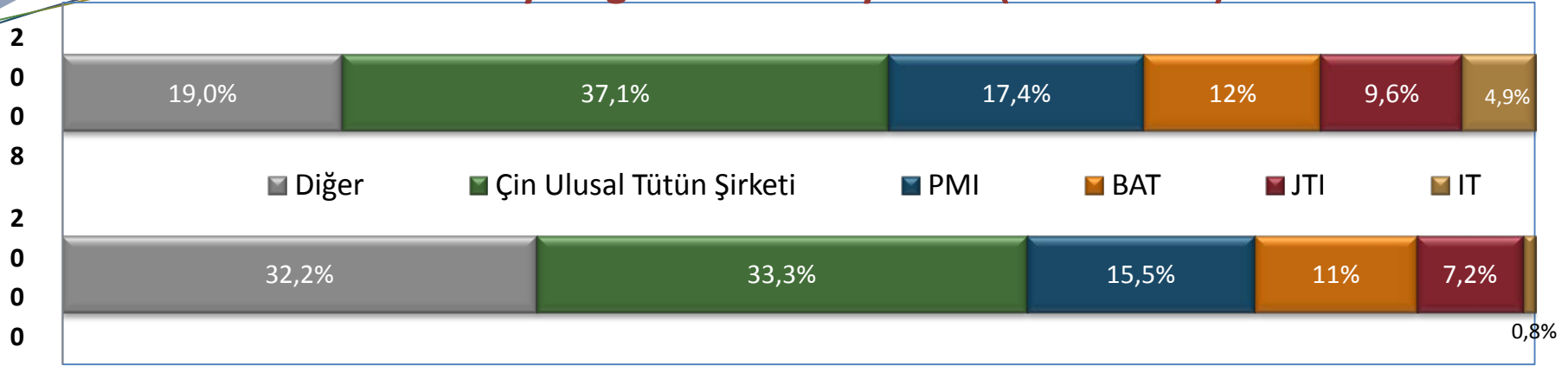

Reynolds American

Philip Morris International

Dünya Sigara Pazar Payları % (2000-2008)

Pazar
payındaki
gelişim

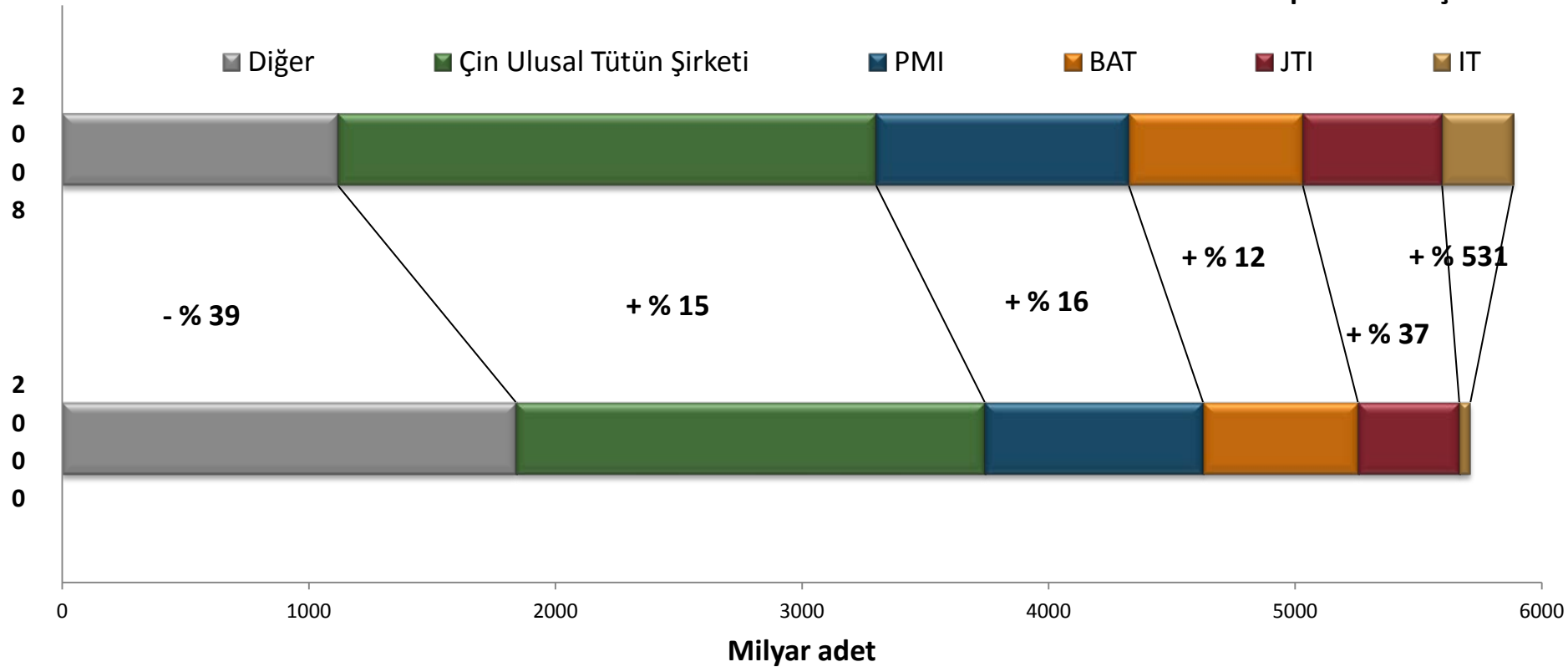
2008

Veri kaynağı: Eriksen M, Mackay J, Ross H. *The Tobacco Atlas*. Fourth Ed. Atlanta, GA: American Cancer Society; New York, NY: World Lung Foundation; 2012.

Hacimdeki gelişim

Dünya sigara satışları (milyar adet, 2000-2008)

Toplamda artış + % 3

Veri kaynağı: Eriksen M, Mackay J, Ross H. *The Tobacco Atlas*. Fourth Ed. Atlanta, GA: American Cancer Society; New York, NY: World Lung Foundation; 2012

Oligopolist süreç

Tütün tarımında büyük transformasyon:

- Tarım desteklerinin durması, sözleşmeli tarımın yaygınlaşması, üretimin daha yoksul ülke ve bölgelere kayması sonucu üretimde hızlı artış, fiyatlarda düşüş
- Dünya tütün ticaretinin tamamen UTŞ'lerin eline geçmesi

Tütün ürünü üretim ve ticaretinde yayılma, derinleşme, aşırı ucuzlama:

- Satın alma/birleşmeler, Doğu Bloku ve korumalı başka pazarların açılması, FDI ve diğer ticari imtiyazların elde edilmesi ile yayılma, derinleşme
- Tütün harici girdi tedarikinin kontrolü
- Hammadde fiyat kontrolü ve 1970'lerden itibaren otomasyon ile üretimin aşırı ucuzlaması

Saldırgan pazarlama:

- Gençleri hedefleyen ve toplumsal/bireysel arzuların sömürüsüne dayalı ürün tasarımı ve pazarlaması - Piyasanın arzın itici gücü ile şekillenmesi

➔ **Sadece dar anlamda piyasa oyuncusu değil, aynı zamanda toplumsal güç.**

➔ **Dünyada tütünün üretimi, ticareti, düzenlemesi ve tüketimi ulusötesi tütün şirketlerinin oluşturduğu oligopolün «vesayeti» altında.**

Oligopol niteliğin tütün politikası ve tütün kontrolü açısından nemi

Oligopol nitelik bir gereklikken, rekabet ve piyasa etkinliği koşullarını sağlayacak üretim ve ticaret düzenlemesi yapmaya kalkışmak hatalı.

OECD Düzenleme Kalite ve Performans İlkeleri burada uygulanamaz.

Rekabetçi piyasa tesis etmek istenen bir şey olmadığı gibi, hiç mümkün de değil.

Oligopol, kendi oluşturduğu piyasada düzenleyiciden istikrar, koruma ve toplumun sağlık riski endişelerini azaltan önlemler almasını bekliyor.

Ya kamu idaresinin yeniden yapılanması erevesi içinde kalıp buna yanıt vereceksiniz, ya da halk sağlığına koruma esasına göre yeni bir düzenleme modeli geliştireceksiniz.

Bugünkü ölçeğiyle dünya tütün endüstrisi finansallaşmanın bir ürünüdür ve bunun denetim ve etki ağının bir parçasıdır.

30 yıl önce

Geniş ticaret ağı olan bağımsız sermaye şirketleri

Bugün

Holdingleşme: Tütünün yanı sıra, finans hizmetleri, gıda ve içecek, ilaç, gayrimenkul, turizm, iletişim sektörlerinde faaliyet

Finansallaşma: Finans kurumu niteliği ve büyük finans sermaye grupları UTŞ'lerin prinsipal hissedarları olması

Sermaye ilişkilerinde konum: UTŞ'lerin altında dünya genelindeki yüzlerce iştirakleri ve üstlerinde hissedarları ile yoğun ilişkilerinin ötesinde, hiyerarşik dünya sermaye ağı içinde çoklu yönetim, denetim, iyelik, kredi hattı, ticaret ilişkileri var.

ÖRNEK: JT prinsipal hissedarları (Kaynak: JT 2011 Yıllık Raporu)

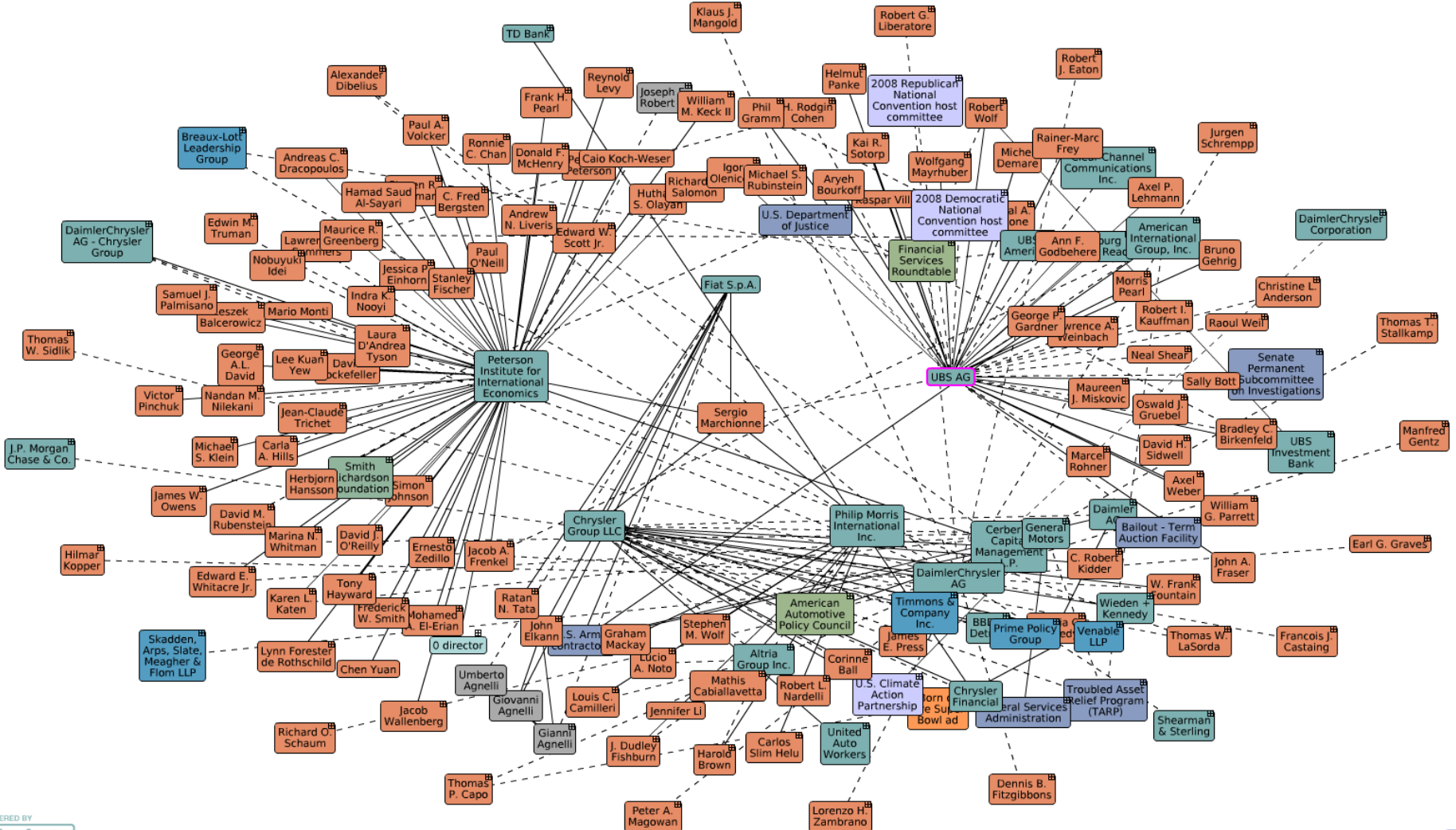
Shareholder	Shareholding (%)
The Minister of Finance	5,001,335
Japan Trustee Services Bank, Ltd. (Trust Account)	226,192
State Street Bank and Trust Company (Standing Agent: Hongkong and Shanghai Banking Corporation, Tokyo branch)	210,864
The Master Trust Bank of Japan, Ltd. (Trust Account)	193,972
Mizuho Trust and Banking Co., Ltd., re-trusted to Trust & Custody Services Bank, Ltd., as retirement benefit trust assets	169,000
State Street Bank and Trust Company (Standing Agent: Mizuho Corporate Bank, Ltd., settlement division)	140,185
GOLDMAN, SACHS & Co. REG (Standing Agent: Goldman Sachs Japan Co., Ltd.)	119,353
NT RE GOVT OF SPORE INVT CORP P. LTD (Standing Agent: Hongkong and Shanghai Banking Corporation, Tokyo branch)	118,306
The Chase Manhattan Bank 385036 (Standing Agent: Mizuho Corporate Bank, Ltd., settlement division)	88,944
Mellon Bank N.A. as Agent for Its Client Mellon Omnibus U.S. Pension (Standing Agent: Mizuho Corporate Bank, Ltd., settlement division)	88,414

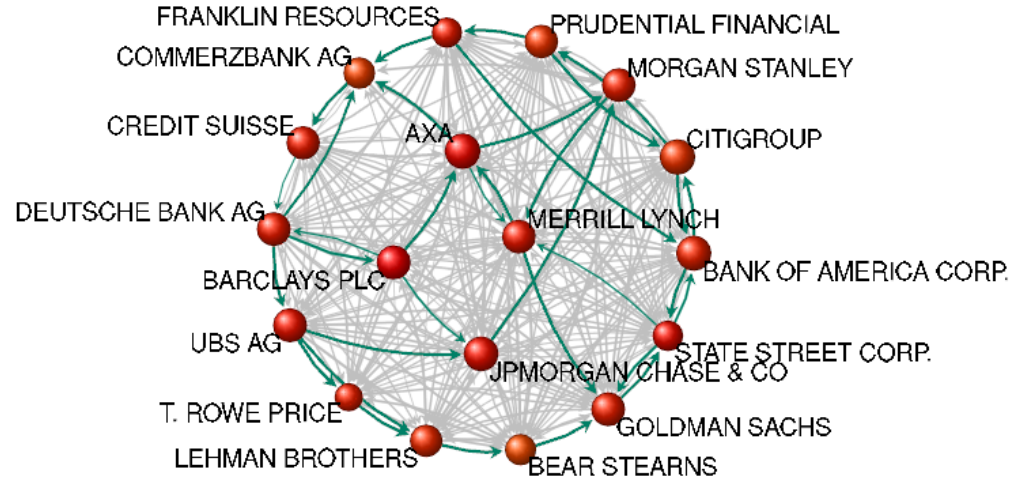
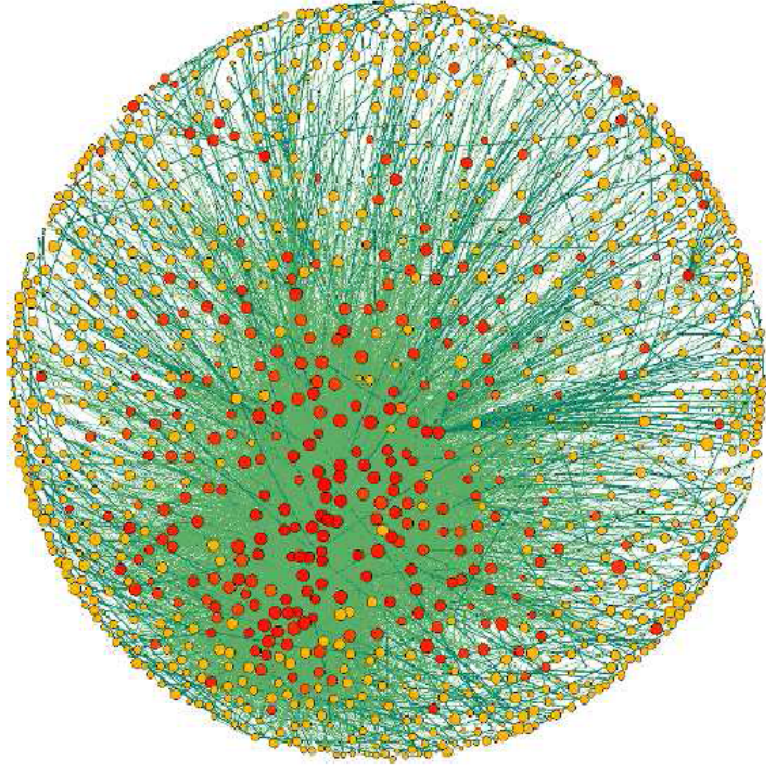
ÖRNEK: 2010 yılında BAT hisselerinin % 90'dan fazlası finans şirketlerinin elinde. En büyük 3 hissedar da finans kurumu.
(Kaynak: BAT 2011 Yıllık Raporu)

Bir foto karesi: IMF Başkanı Christine Lagarde Japon Maliye Bakanı Koriki Jojima önünde saygı selamında, 2 Ekim 2012

ÖRNEK: PMI Yönetim Kurulu üyesi Sergio Marchionne'nin 1. derece iş bağlantıları

Kaynak: «S. Vitali, J.B. Glattfelder, and S. Battiston: The network of global corporate control.» Kantitatif çalışma. Biyoloji ve internet çalışmalarında kullanılan ağ topolojisi yöntemlerini uyguluyorlar. 43 bin TNC, 600 bin ağ noktası, 1 milyon iyelik bağı üzerinden şirketlerin kenetlenmesi ve kontrolün yapısını ortaya koyuyorlar. Sistemin odağında bir «süper varlık» var. Birbirine sıkıca kenetlenmiş 147 şirket. İlk 50'nin büyük çoğunluğu mali kurum.

TE ağın neresinde? TE'yi kim kontrol ediyor?

TE kimi kontrol ediyor?

Tatmin edici araştırma ve çalışmalar yok.

Tütün endüstrisinin sermaye ilişkilerinin ve denetim ağıları içindeki konumunu anlamamanın önemi

- Tütün endüstrisini izole olarak algılamamak gerekiyor.
- Hissedarların, şirket yönetiminin ve yüzlerce iştirakin içinde buldukları yönetim, denetim, üyelik, kredi hattı, ticaret ilişkilerini farkında olarak mücadele yolları ve politikalarının belirlenmesi gereği var.

Tütün endüstrisi nasıl bir düzenleme istiyor?

TEMEL POZİSYON: Endüstrisinin düzenleme altında olması hem gerekli hem doğrudur. Gerekçe: tütün kullanımı riskli ve tütünün sağlık üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak lazım.

TALEP: «MAKUL DÜZENLEME»

Düzenleme,

- tütün endüstrisini cezalandırıcı nitelikte olmamalı
- kanıta dayalı olmalı
- OECD Düzenleme Kalite ve Performans İlkelerine uygun olmalı
- Düzenleme Etki Analizi'ne tabi olmalı

TALEP: «MAKUL İŞBİRLİĞİ»

- DSÖ'nün obeziteyle mücadelede gıda endüstrisi ile ilişkiler konusunda tavsiyelerinin tütün için de geçerli olması

Endüstri DSÖ'den alıntı yapıyor: "Bulaşıcı olmayan hastalıkların ölüm ve sakatlık yükünün azaltılması çok sektörlü bir yaklaşım gerektiriyor. Tüm küresel paydaşların birleştirilmiş enerjilerinin, kaynaklarının ve uzmanlıklarının mobilize edilmesi gerekiyor. Bu strateji endüstriyi çözümün bir parçası olarak görüyor ve gıda endüstrisi ile ortak eylem tavsiye ediyor." (PMI Web sitesinden, Kasım 2012)

- OECD Düzenleme Kalite ve Performans İlkeleri'ne uygun katılımcı düzenleme süreçlerinin hayata geçirilmesi

«Tütün şirketlerinin siyasi sürece katılımlarının sınırlandırılması, birçok ülkede sağlam temellere dayanan katılımcı demokrasi ve iyi yönetim ilkelerine aykırıdır. Doğru olan şeffaflıktır; dışlamak değil. Düzenleyiciler, katılımcılık, açıklık, hesap verebilirlik, etkinlik ve uyumluluk ilkelerine riayet etmelidirler. Tütün şirketlerinin uzmanlığı, özellikle yasadışı ticaret ile mücadele, maliye politikası ve ürün regülasyonu konularındaki uzmanlığı özellikle önemlidir.» (PMI web sitesinden, Kasım 2012)

- Tütün endüstrisinin dışlandığı TKÇS sürecine alternatif olacak katılımcı süreç (Amerikan düzenlemesi) arayışı
- **TEHDİT:** Tütün endüstrisiyle müzakere edilmeyen düzenlemenin başarı şansı olmaz! (baltalama, yargıya taşıma vs.)

Endüstrinin kırmızı çizgileri

«TKÇS’yi destekliyoruz, ancak şu noktalara şiddetle karşıyız»:

- düz paket, logoyu tahrif eden aşırı büyük sağlık uyarısı
- tütün ürünü girdilerinin toptan yasaklanması
- yetişkin sigara içenlerle her türlü iletişim biçimlerinin yasaklanması
- satış noktasında teşhir yasağı
- kamusal alanda sigara içilmesinin toptan yasaklanması
- tütün ürünlerinin duty-free satışlarının yasaklanması
- tütün endüstrisine karşı hukuk davalarının açılmasının desteklenmesi

«Bunlar endüstriyi cezalandırıcı ve kanıta dayalı değil!»

Endüstrinin tehdidi: Kırmızı çizgilerimizi aşmayın!

«JTI meşru şirket çıkarlarını korumak üzere, hatalı, makul olmayan, orantısız, kanıta dayanmayan düzenlemeleri sorgulama ve gerekirse dava etme hakkını saklı tutar.» (JTI web sitesinden, Kasım 2012)

PMI 9 Mayıs 2012 Hissedarlar Yıllık Kurulu'nda şirket CEO'su Louis C. Camilleri'nin sunuşundan: PMI'in sağlık uyarıları kırmızı çizgisi

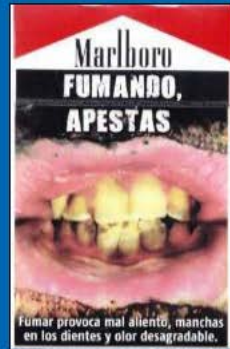
Oversized Health Warnings are Unreasonable

PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL

PMI Opposes

Health Warnings 80%

Uruguay

PMI Does Not Oppose

Health Warnings 50%

Egypt

Hong Kong

Panama

Singapore

PMI 9 Mayıs 2012 Hissedarlar Yıllık Kurulu'nda şirket CEO'su Louis C. Camilleri'nin sunuşundan: Etiketlemede kırmızı çizgi

PMI Strongly Opposes Uruguay's Single Presentation Ordinance

PHILIP MORRIS
INTERNATIONAL

PMI's Marlboro

Mar. 2009

Dec. 2009

Mailhos' Coronado Brand

Tütün endüstrisini doğrudan hedefleyen politikalar neden gerekli?: Kaliforniya 29 sayılı halk oylamasının düşündürdükleri

29 sayılı Kaliforniya Halk Oylaması

ABD Kaliforniya Eyaleti'nde «**Tütün Vergisi Kanser Araştırmaları Yasa Tasarısı**»nın kabulünün 29 sayılı Halk Oylaması ile belirlenmesine karar verildi.

5 Haziran 2012 seçimlerinde oylandı ve küçük bir marjinle reddedildi.

29 Sayılı Halk Oylaması Sonuçları		
	Oy adeti	Oran
Hayır	2,553,137	50.3%
Evet	2,523,572	49.7%

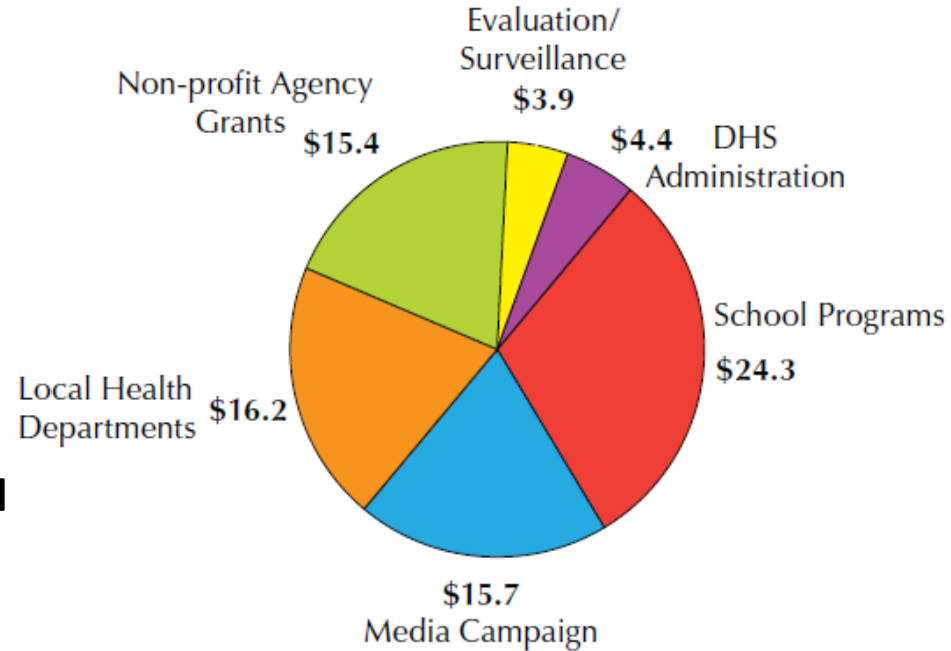
Eğer kabul edilseydi, eyalette satılan sigaralara paket başına **1 dolar ek vergi** gelecekti. **Yılda 735 milyon dolar** gelir kazanılacak, bu gelir kanser araştırmasında, tütün kontrolü mücadelesinde ve tütün kontrolü denetiminde kullanılacaktı.

Kaliforniya'da tütün kontrolünün arkaplanı

1988: 99 Sayılı Halk Oylaması ile kabul edilen Kaliforniya Tütün Vergisi ve Sağlık Promosyonu Yasası

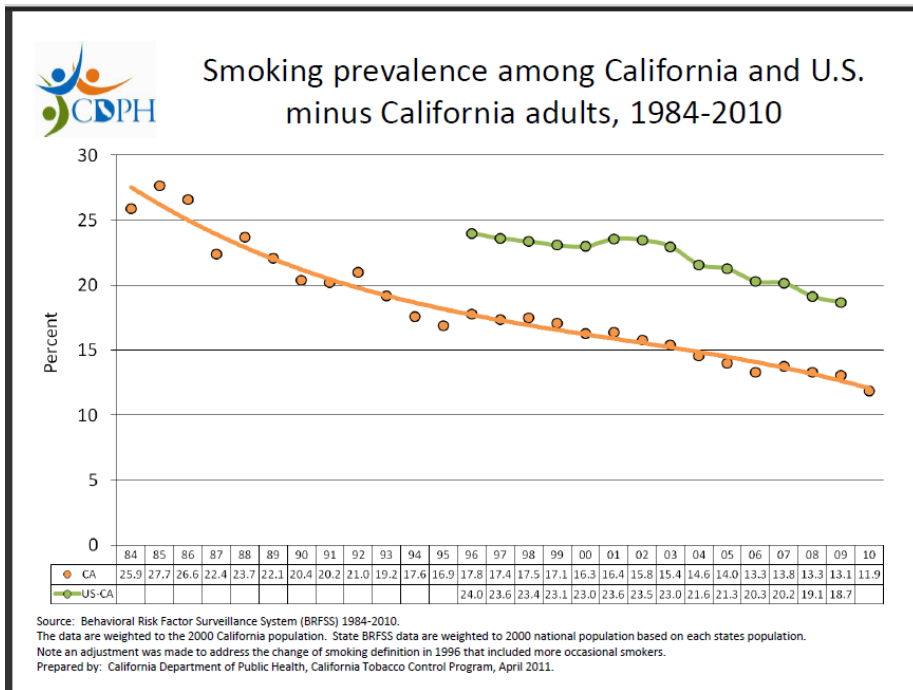
Bu yasa sayesinde, 25 yıldır eyalette kapsamlı tütün kontrolü programı uygulanıyor, tüketim oranları hızla düşürüldü, sigaraya bağlı hastalık ve ölümler azaltıldı.

Figure 3. Tobacco Control Program Budget 2007/2008 (in millions)

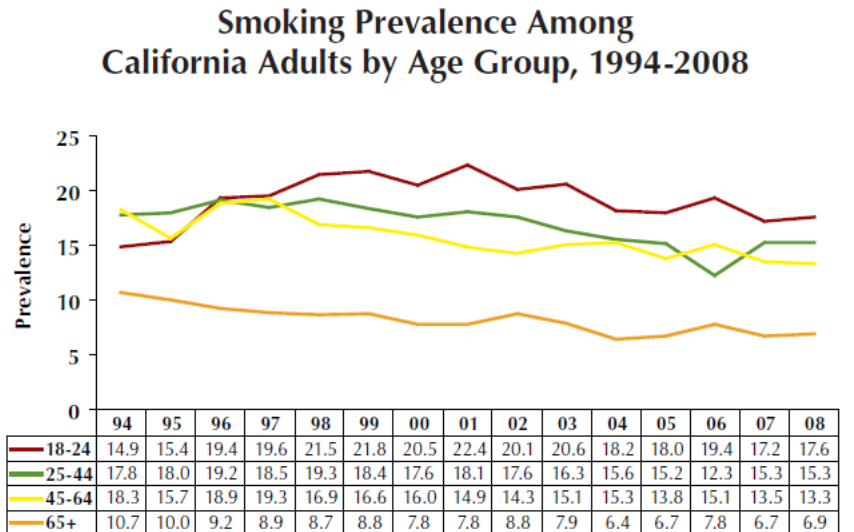

Tüketim sıklıkları

ABD – Kaliforniya karşılaştırması

Yaş grupları

Kaliforniya'da eyalet tütün vergileri

Mevcut durum: Paket başına **87 cent**.

Eskiden öncüyken, şimdi ABD'deki en düşük vergi oranlarından biri. ABD ortalaması paket başına 1.45 dolar.

Kaliforniya 1999'dan beri tütün vergisini artıramayan 3 eyaletten biri. **Vergileri yükseltmek için yapılan tüm çabaları tütün endüstrisi engelliyor.**

2006'da çeşitli sağlık programları ve tütün kullanımını önlemek amacıyla paket başına 2.60 dolar ek vergi getiren 86 sayılı Halk Oylaması için tütün lobisi 66 milyon dolar harcamış ve yine Yasa Tasarısının reddini sağlamıştı.

87 cent'in bileşimi:

50 cent – Halk Oylaması – erken çocukluk gelişimi

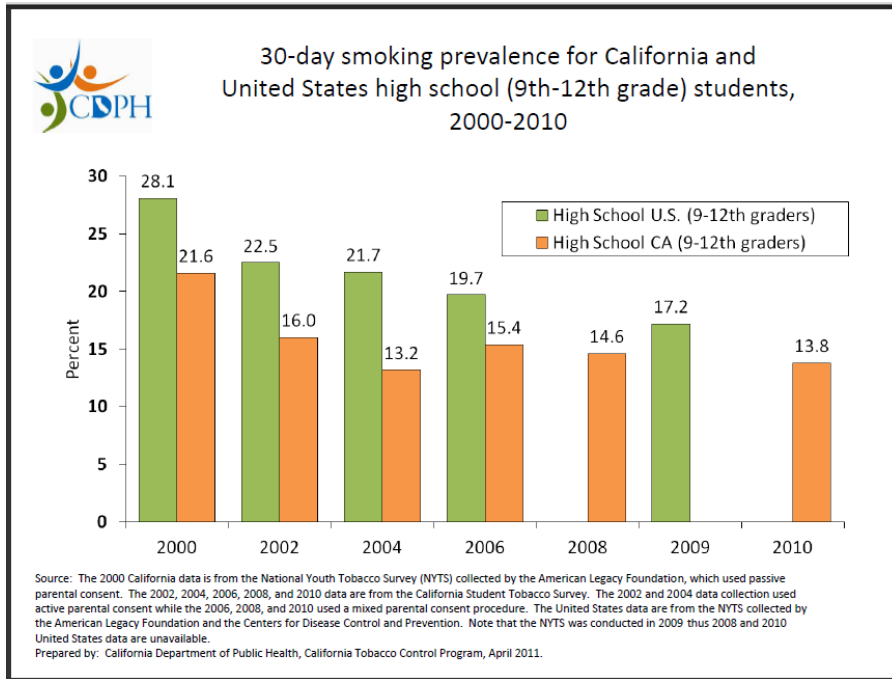
programlarının desteklenmesi

25 cent – 1988 Halk Oylaması – tütün kontrolü programlarının desteklenmesi için

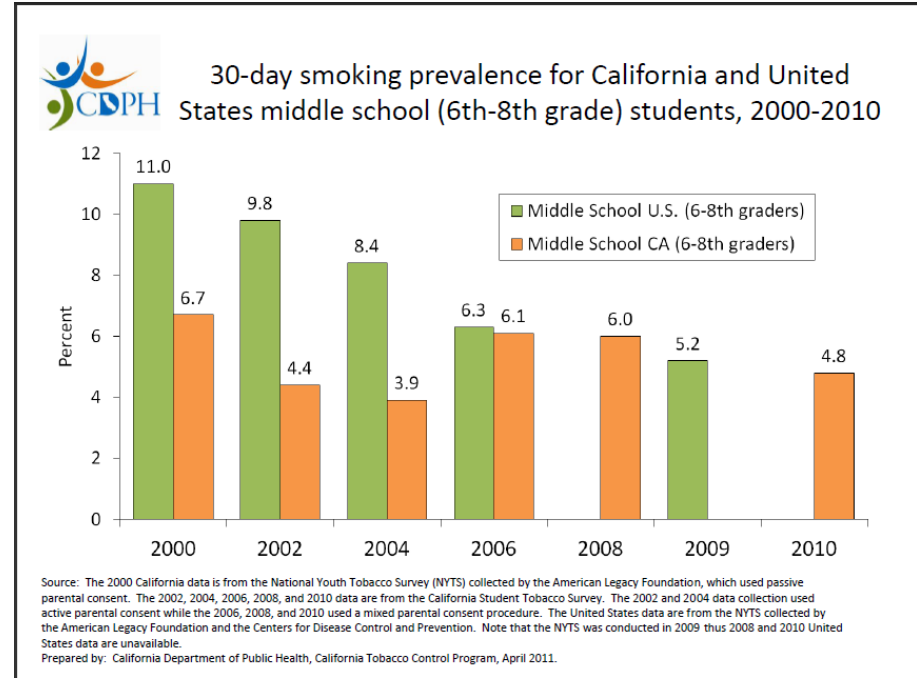
10 cent – Kaliforniya Genel Bütçesi'ne

2 cent 1993'te Göğüs Kanseri Fonu için

ABD ve Kaliforniya'da lise öğrencilerinde kullanım sıklığı (9-12. sınıflar)

ABD ve Kaliforniya'da orta okul öğrencilerinde kullanım sıklığı (6-8. sınıflar)

Yasa tasarısı kabul edilseydi...

735 m dolar/yıl vergi geliri nerede kullanılacaktı?

% 60: kanser ve tütüne bağlı hastalık araştırmaları

% 15: araştırma tesisleri ve ekipmanları

% 20: tütünün önlenmesi ve bırakma programları

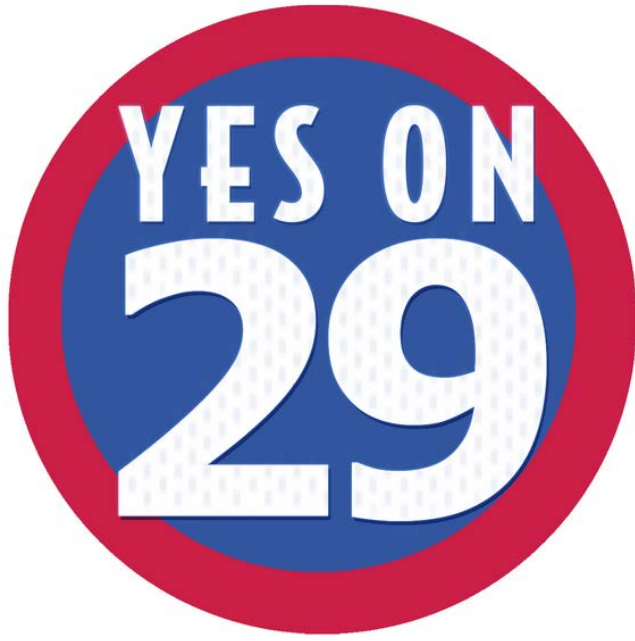
% 3: tütün kanunu denetim çalışmaları

% 2: idari harcama

Harcama yönetimi nasıl yapılacaktı?

9 üyeli Kaliforniya Kanser Araştırmaları Yasası Gözetim Komitesi kurulacak:

- 3 UC rektörü (Berkeley, SF, SC)
- Valinin atayacağı 3 kanser merkezi direktörü
- Valinin atayacağı 1 Kaliforniya Akademik Tıp Merkezi üyesi
- Sağlık Dairesi'nin atayacağı 2 tütünle mücadele STK temsilcisi

Evetçiler

12.3 milyon dolar bağış toplayarak «Evet» kampanyası yürütüldü.

Tutulan siyasi danışmanlara yapılan ödemeler:

Olson, Hagel & Fishburn: \$187,028

Tramutola Advisors: \$70,425

Donör	Tutar
American Cancer Society	\$8,467,937
Lance Armstrong Foundation	\$1,500,000
American Heart Association	\$563,594
Michael Bloomberg	\$500,000
American Lung Association	\$421,986
Volunteers Organized for Community Empowerment	\$152,188
ACS Cancer Action Network	\$80,000
Tobacco-Free Kids Action Fund	\$65,000
University of California/San Francisco Foundation	\$50,000
Irwin Mark Jacobs	\$30,000
Alex Padilla's Ballot Measure Committee	\$25,450
T. Gary Rogers	\$25,000
Cedars-Sinai Medical Center	\$25,000
National Dialogue on Cancer Foundation	\$15,000
The Don Perata 2004 campaign fund	\$13,504
Tench Coxe	\$10,000
Mark Segal	\$10,000
Delta Dental of California	\$5,000
Malin Burnham	\$5,000
James Falaschi	\$5,000
Robert Klein	\$5,000

Hayırcılar

- «Kontrolde Çıkmış Vergiler ve Kamu Harcamalarına Karşı Kaliforniyalılar» adında bir koalisyon kuruldu.
- **46.8 milyon dolarlık** karşı kampanya yürütüldü

Donör	Tutar
Altria/Philip Morris	\$27,531,416
R.J. Reynolds	\$11,168,698
U.S. Smokeless Tobacco (Altria/UST LLC)	\$3,039,818
American Snuff Company (a Reynolds division)	\$1,750,000
Santa Fe Natural Tobacco Company (a Reynolds division)	\$1,148,000
California Republican Party	\$1,140,909
John Middleton Co. (via Altria), an affiliate of Philip Morris	\$737,201
Core-Mark	\$75,032
McClane Company, Inc.	\$50,000
Californians Against Unaccountable Taxes	\$47,744
International Premium Cigar & Pipe Retailers	\$40,000
Trepcos West	\$30,200
Pacific Groservice	\$25,000
Prometheus International	\$2,500
Tatuaje Cigars, Inc.	\$2,500
Santa Barbara Cigar & Tobacco	\$1,000

Kampanya mesajları

Evetçiler

- Gençlerde tütün tüketimi % 13.7 azaltılacak.
- 118 bin Kaliforniyalı daha sigarayı bırakacak.
- 104 bin Kaliforniyalı sigaraya bağlı erken ölümden kurtulacak.
- Kısa ve uzun vadede çok önemli sağlık harcamaları tasarrufu olacak.
- Stanton Glantz araştırması: UC Berkeley ve UCSF önemli araştırma gelirleri elde edecek.

Hayırcılar

- Kökten hatalı, «special-interest» yasası
- Gelirler özel amaçla kullanılacak, dışardan kurumların denetimleri sınırlı olacak.
- Eyalette başka ihtiyaçlar göz ardı edilecek.
- Niyet iyi ama, Kaliforniyalılar milyonlarca dolarlık israf programlarına hayır demeliler

Tütün kullanım sıklığı % 11.9 olan Kaliforniya'da 29 sayılı Halk Oylaması nasıl alt edilebildi?

Çıkarılacak ders nedir?

- Kendi hatalarından öğrenme?
Bence hata yok!

- Tütün endüstrisinin başarısından öğrenme?

Oy verenlerin % 90'ına yakınının sigara içmediği, 25 yıldır kapsamlı tütün kontrolü politikalarının yürütüldüğü bir eyalette bile milyonlarca dolar harcayarak siyasi manipülasyon yapma kapasitesine sahipler.

Evet, TE'yi doğrudan hedefleyen politikalara ihtiyaç var.

Ancak kârına mani olarak, endüstrinin pazarlama hevesi ve karşı mücadelesi kırılabilir, sermayenin başka alana kaçması sağlanabilir.

Dünya değişiyor, ya biz?

Efza Evrengil • Tütün Kontrolü Sempozyumu, Çeşme İzmir • 15-17 Kasım 2012